

**Kekkonen ja machiavellismi: Tutkimus Kekkonen
poliittiseen vallankäyttöön noottikriisin aikana
machiavellisestä näkökulmasta**

Roope King

Kandidaatintutkielma

Historia

Historian ja Etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2023

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	2
2. Machiavellin ajatukset ja moderni demokratia.....	5
2.1 Machiavellismi demokratiassa.....	6
3. Kekkonen ja Noottikriisi: Hallituksen hajottaminen.....	9
3.1 Noottikriisi ja Machiavellismi - Kekkonen vallan ylläpito Machiavellisestä näkökulmasta.....	11
3.1 Tutkimuksen tulos.....	14
Lähdeluettelo.....	17

1. Johdanto

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Urho Kaleva Kekkonen poliittisia toimia Machiavellisesta näkökulmasta. Machiavellismi ja Niccoló Machiavellin ajatukset ovat usein väärinymmärrettyjä ja molemmissa on erittäin vahva negatiivinen konnotaatio. Ideana alunperin tutkimukselle oli oma mielenkiintoni Machiavellin ajatuksiin: Kuinka ajattelijat, jonka ajatukset perustuvat 1500-luvun Eurooppalaiseen kaupunkivaltioiden ja yksinvaltiuden politiikkaan, ovat vieläkin relevantteja nykypäivänä? Tästä lähti ajatus siihen, että haluaisin tutkia näitä ajatuksia Suomessa. Halusin tutkia, kuinka Suomalaiset päättäjät ovat Historian aikana käyttäneet valtaa, ja pysyneet vallassa. Idea siitä sitten liikkui Kekkoseen. Suomen pitkäaikaisin Presidentti, Urho Kaleva Kekkonen. Kuinka hän pysyi vallassa niin kauan kuin hän oli? Kuinka hänen valtakaudellaan valta pysyi hänellä? Käyttikö Kekkonen eettisesti ja moraalisesti kyseenalaisia toimia valtansa ylläpitämiseksi? Nämä olivat niitä kysymyksiä, joita halusin tutkia- koska nämä toimet ovat niinsanotusti "Machiavellisia."

Machiavellin ajatukset ovat kuitenkin monitulkinnallisia, ja on hyvä muistaa, että hänen ajatukset painottuvat juurikin 1500-luvun Eurooppaan, jolloin kaupunkivaltiot, kuninkaat ja itsevaltiaat hallitsivat. Machiavelli kirjoitti elämänsä aikana useampia kirjoja ja aatteita, mutta näistä kuuluisimmat on *Il Principe* (Suom. "Ruhtinas") ja *Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio*. (Suom. "Valtiollisia mietelmiä") Nämä kaksi teosta ovat ne, joihin painotan oman näkemykseni Machiavellin ajatuksista.

Tutkimuskysymyksinäni toimivat seuraavat:

- Toimiko Urho Kaleva Kekkonen noottikriisin aikana Machiavellistisesti?
- Oliko Kekkonen toiminta demokratian vastaista, ja tarkoituksena pitää Kekkonen oma valta-asema?
- Jos Kekkonen toimi Machiavellinisesti, niin kuinka se voidaan nähdä?
- Jos Kekkonen toimi jollain tavalla Machiavellisesti ja demokratiaa vastaan, voiko näitä toimia oikeuttaa jollain tavalla?

Näiden tutkimuskysymysten ohjaamana, tutkin monia eri lähteitä ja näkökulmia Kekkoesta ja hänen toimistaan Noottikriisin aikana.

Kekkoseen tehty tutkimus on todella suurta ja laajaa, ja niin on myös Machiavelliin kohdistunut tutkimus. Machiavellin poliittinen ajattelu on edelleen relevanttia, sillä edelleenkin monien poliitikkojen mieltä painaa vallan saaminen ja vallan ylläpito. Machiavellismillä on kuitenkin negatiivinen konnotaatio, ja sillä yleensä tarkoitetaan moraalitonta toimintaa jonka ainoana tarkoituksena on saada valtaa hinnalla millä hyvänsä. Tämä näkemys kuitenkin perustuu vahvasti pelkästään *Ruhtinas* teokseen ja todella rajoittuneeseen näkökulmaan siitä. Machiavellin todelliset ajatukset, kuten Rousseau teoksessaan huomauttaa, näkyy paljon paremmin *Valtiollisia Mietelmiä* teoksessa, sillä Machiavelli keskustelee teoksessa paljon enemmän ja paremmin vallasta, sen ylläpidosta ja vallan haasteista. Kun näitä ajatuksia käy läpi ja katsoo niiden ajatusten kautta esimerkiksi Kekkonen toimia, voi nähdä selkeitä syitä miksi Kekkonen toimi tietyllä tavalla, tai ainakin niille toimintatavoille voidaan löytää oikeutuksia ja syitä.

Koska Kekkonen on vahvasti mielipiteitä jakava henkilö, on hänestä monia näkökulmia. Oma tutkimukseni kuitenkin on Kekkoista kritisoiva, mutta yritin kuitenkin tutkimuksen aikana nähdä myös mahdollisuuden sille, että vaikka jos Kekkonen toimi jollain tavalla eettisesti kyseenalaisesti ja yleisiä demokratian normeja vastaan, olivatko toimet jollain tavalla oikeutettuja ja/tai tarpeellisia? On kuitenkin hyvä muistaa, että Kekkonen toimi presidenttinä erittäin epävakana aikana ulko- ja sisäpoliittisesti, sillä Kylmä sota oli erittäin kiihkeänä hänen valtakaudellaan. Vahvasti

näitä näkökulmia edustaa esimerkiksi Hannu Rautkallio teoksessaan *Novosibirskin Lavastus*, jossa Rautkallio argumentoi sen puolesta, että Kekkonen olisi tilannut Nootin itselleen vuoden 1961 Noottikriisin aikana. Rautkallion näkemys Kekkosesta on yleisesti paljon normaalia kriittisempi, kun taas esimerkiksi Juhani Suomen näkemys Kekkosesta ja Kekkonen politiikasta teoksissaan Kekkonen elämäkerrasta on paljon enemmän Kekkosta myötäilevämpi.

1.1 Lähteistä

Suurin osa tämän tutkimuksen lähteistä perustuvat Machiavellin kahteen tunnetuimpaan teokseen, eli *“Ruhtinas” (Il Principe)* ja *“Valtiollisia Mietelmiä” (Discorsi sopra la prima deca di Tito Livio)*. Nämä teokset ovat Machiavellin omia ajatuksia käännettynä suomeksi, ja näiden perusteella olen rajannut Machiavellisen ajatustyylin. Kekkoseen liittyen lähteinä toimii erittäin paljon *“Novosibirskin lavastus”*, jossa historiantutkija ja kirjailija Hannu Rautkallio kertoo ajatuksiaan Kekkosesta. Varsinkin noottikriisiin perustuvat argumentit Kekkonen tekemisistä, perustuvat Hannu Rautkallion näkemykseen. Syynä miksi Hannu Rautkallion teksti on niin paljon käytetty on se, että hänellä oli mahdollisuus päästä käsiksi NKP’n keskuskomitean arkistoihin, mistä hän sai laajaa tietoa Kekkonen toimiin ja varsinkin Neuvostoliiton poliittisesta näkemyksestä Suomeen. Toisena hyvin tärkeänä lähteenä, varsinkin Kekkoseen, on toiminut Haataja ja Frimanin *“Presidenttikirja”* jossa Kekkosesta on paljon tietoa, ja hänen toimiaan analysoitu.

. Muita lähteistöä on ollut hankala käyttää, sillä tutkimus Machiavellista; vaikkakin on ollut suurta, on ollut kuitenkin muilla kielillä tai luettuani ne, ne ovat olleet hankala käyttää tässä tutkimuksessa. Kekkoseen oleva tutkimus jota on olemassa, perustuu vahvasti yllämainitsemiini teoksiin, sekä yleiseen tietoon Kekkonen toimista. Koska tutkimus painottuu Noottikriisiin, olen nähnyt sen tärkeimmäksi lukea Rautkallion

tekstejä ja vertailla niitä Juhani Suomen teksteihin Kekkosesta. Suomi oli Kekkonen elämäkerran ensimmäisiä kirjoittajia, ja hänen näkemyksensä Kekkosesta on erilainen kuin Rautkallion, minkä takia hänen tekstiään on myös luettu tätä tutkimusta kirjoittaessa.

2. Machiavellin ajatukset ja moderni demokratia

Machiavellin ajatukset ja aatteet perustuvat 1500-1600 luvun monarkioihin ja itsehallintoihin. On siis hyvä muistaa ja pitää mielessä, että Niccoló Machiavellin ideat ovat aikansa tuotoksia, eivätkä siis suoranaisesti verrannollisia moderniin demokratiaan. Tämän takia on tärkeää rajata ja kuvata, mitä tässä tutkimuksessa tarkoitetaan "Machiavellismilla."

Machiavellin teoksessa "Ruhtinas" Machiavelli kertoo suurimmaksi osaksi kuinka saada valtaa, ja kuinka ylläpitää sitä; kun taas teoksessa "Valtiollisia Mietelmiä" on mahdollista nähdä paljon enemmän Machiavellin oikeita ajatuksia.^[1] Tämän takia suurimmaksi osaksi tätä tutkimusta viitataan paljon enemmän *Valtiollisiin Mietelmiin* kuin Ruhtinaaseen. *Valtiollisia Mietelmiä* teoksessa, Machiavelli keskustelee enemmän erilaisista hallintomuodoista, kansan vaikutuksesta hallintaan sekä hallintamuotojen mahdollisista haitoista sekä niiden lopputuloksesta. Teos on selkeästi suurempi kuvaus Machiavellin näkökulmista politiikkaan, jossa hänen poliittisesti pragmaattiset ajatukset kohtaavat poliittisen realismin.

Henkilökohtaisesti uskon, että Machiavellin opit Ruhtinaassa eivät päde moderniin vallankäyttöön samalla tavalla, kuin opit Valtiollisissa Mietelmissä. Valtiolliset Mietelmät on teoksena paljon laajempi, ja antaa lukijalle paremman käsityksen Machiavellin ideoista politiikkaan.

Ruhtinas on teoksena kuitenkin myös tärkeä, mutta sen oppeja on hankalampi implementoida nykyiseen ja moderniin demokratiaan. Vaikkakin tämä on mahdollista,

tarkoituksen ja yhtäläisyyksien hakeminen Machiavellin ideoista ja *Ruhtinas*-teoksen opeista moderniin demokratiaan on enemmänkin yhtäläisyyksien löytämistä asioista ja paikoista, joista niitä ei välttämättä ole.

Molempia teoksia tutkimalla voi kuitenkin löytää yleisen linjan Machiavellin omista ideoistaan, ja katsoa niiden ideoiden läpi nykyistä demokratiaa ja poliittisten tahojen toimia. Lukemisen perusteella olen pystynyt rajaamaan moderniin demokratiaan perustuvat "Machiavellismin" linjat, ja niitä seuraamalla rajamaan mitä tässä tutkimuksessa "Machiavellismi" modernissa demokratiassa tarkoittaa.

---

1 Rousseau, J. (1762).

2.1 Machiavellismi demokratiassa

Tässä kappaleessa annan esimerkkejä teoista, joita voitaisiin nähdä "Machiavellisnä" demokratiassa. Vaikka Merriem Webster Sanakirja määrittelee Machiavellismin "*especially : the view that politics is amoral and that any means however unscrupulous can justifiably be used in achieving political power*"^[1] Eli Machiavellismi olisi tapa saada valtaa riippumatta moraaleista, tässä tutkimuksessa kuitenkin rajaan Machiavellismin eri tavalla, perustuen enemmän Machiavellin ajatuksiin "*Valtiollisia Mietelmiä*" teokseen. Esimerkkeinä Machiavellismistä voi olla esimerkiksi:

- Rikkoa yleisiä demokratian normeja ja etiikkoja, esimerkiksi valehdella kansalle, välttää tai manipuloida äänestyksiä.
- Käyttää poliittista valtaa oman henkilökohtaisen valta-aseman ylläpitämiseksi
- Valta-aseman käyttö opposition hiljentämiseen ja/tai manipuloidaan mediaa.
- Suomen kontekstissa, käyttää Presidentille suotuja voimia sisäpoliittisten ja puoluepolitiikan manipulointiin.

Kun puhun "Demokratian normeista" tarkoitan esimerkiksi vapaita ja reiluja äänestyksiä, oikeusjärjestelmää ja poliittisen voiman jakamista. Näiden normien rikkominen on Machiavellinen teko, jos sillä teolla on tarkoituksena joko ylläpitää

valtaa ja/tai valtion suojaa. Varsinkin demokratiassa, jos yksi henkilö rikkoo näitä normeja, voidaan hänen tekojaan; riippuuen oikeutuksesta, katsoa Machiavelliseksi.

Kuten voi huomata, Machiavellismin pääajatukset ovat vallankäytön saamisessa ja valta-aseman ylläpitämisessä. Nämä ovat kuitenkin vain esimerkkejä. Machiavellismilla on paljon samaa poliittisen pragmatismien, sekä poliittisen opportunistien kanssa. Tämä on kuitenkin Machiavellille tyypillisiä, sillä hän teoksissaan puhuu termeistä "*Virtù*" ja "*Fortuna*". *Virtu* - termillä Machiavelli viittasi ruhtinaan kykyihin saada itselleen valtaa ja ylläpitää sitä eri tavoin ja kyvyin, oli se sitten voiman, karisman tai strategisen ajattelun kautta, kun taas "*Fortuna*" vetoaa alati muuttuvaan maailmaan, eli asioihin jotka ovat ruhtinaan kykyjen ulkopuolella, toisin sanoen "*Fortuna*" on sattuma. Nämä kaksi termiä olivat Machiavellille hyvin tärkeitä, ja minusta ne ovat tärkeitä myös Machiavellismin rajaamiseen. Tämän tutkimuksen kontekstissa Machiavellismi tarkoittaa siis poliittista tapaa toimia, jolla yritetään ylläpitää ruhtinaan (Eli tässä tapauksessa Kekkonen) poliittista valtaa, mutta samalla ylläpitää valtion voimaa. Tässä tutkimuksessa Machiavellismilla tarkoitetaan tapaa, jolla on löytää tasapaino poliittisen pragmatismien, valtapolitiikan, vallan ylläpidon, valtion hyvinvoinnin, oikeudenmukaisuuden ja lakien välille. Tässä tutkimuksessa siis katsotaan Kekkonen ja kuinka hän tasapainotti näitä asioita, painotuksena kuitenkin Demokraattisten arvojen rikkominen ja niitä vastaan käyminen. Tiivistettynä siis:

- Machiavellismi (tässä tutkimuksessa) viittaa siihen, kuinka Kekkonen tasapainotti johtajalle annettuja valtoja demokratian normeihin verrattuna.
- Machiavellismi on poliittista pragmatismia ja poliittista opportunistia, jonka tarkoituksena on ruhtinaan vallan ylläpito, sekä valtion voiman tai suojan ylläpito.
- Machiavellismi on tekoja, jotka ovat demokraattisesti kyseenalaistavia, mutta voidaan mahdollisesti oikeuttaa seurausetiikan kautta.
- Machiavellismi on poliittista vallankäyttöä, jossa demokratian normit ja hyvät etiikat ohitetaan syystä tai toisesta.
- Machiavellismissa joudutaan ottamaan huomioon *Fortuna* sattuma, oli se sitten ulkovaltojen militaristinen voima, maan oma sisä/ulkopoliittinen tilanne tai jokin muu asia joka pakottaa Machiavellistisiin toimiin.

Näiden pointtien kautta, tulen tutkimaan Kekkosen toimia Noottikriisin aikana ja sen loputtua, tarkoituksena on tutkia Kekkosen poliittisista vallankäyttöä näkökulmasta, jossa tarkoitus on nähdä, oliko Kekkosen teoilla tarkoitus taata Kekkosen oman vallan ylläpito ja valtion turvallisuus, etiikasta ja demokratian moraaleista huolimatta.

-
1. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/Machiavellianism>

3. Kekkonen ja Noottikriisi: Hallituksen hajottaminen

Noottikriisi on yksi helposti tunnistettavissa olevista Kekkonen poliittisista voimankäytön keinoista. Kekkonen oli harkinnut jo 1961 ennen nootin saamista eduskunnan hajottamista, syynä oli Olavi Honka ja niin sanottu "Honka-liitto" joka vastusti Paasikivi-Kekkoslinjaa. SDP oli tyytymätön Kekkonen ja Maalaisliiton sisä- ja ulkopoliittiseen päätöksentekoon ja halusivat nostaa uuden, puolueisiin sitoutumattoman ehdokkaan Kekkostä vastaan. Tämän idean taakse nousivat myös Kokoomus, Suomen Kansanpuolue, Ruotsalainen Kansanpuolue, Suomen Pientalonpoikien Puolue ja Vapaamielisten Liitto. Nämä puolueet yhdessä kannustivat oikeuskansleri Olavi Hongan asettumista ehdolle Kekkostä vastaan vuoden 1962 Presidentin vaaleissa. Kekkonen jo ennen siis noottikriisiä oli harkinnut käyttää poliittista valtaansa siihen, että voisi estää Olavi Hongan astumisen ehdolle, ja ylläpitää oman poliittisen valta-asemansa. Nootti saapui 30. lokakuuta 1961 ja Kekkonen hajotti hallituksen 14 marraskuuta, ja määräsi uudet vaalit 4 helmikuuta, 1962, joka oli vuoden 1962 presidentinvaalien jälkeen. Tämä on erittäin tärkeä huomata.

Kun Kekkonen sai Nootin, oli hän valtiovierailulla Yhdysvalloissa. Lähteiden mukaan kun Kekkonen sai nootin, hän ei ollut siitä mitenkään yllätynyt. Tämä viittaa hyvin mahdollisesti siihen, että Kekkonen olisi osannut odottaa noottia. Hannu Rautkallio oli teoksessaan *Novosibirskin Lavastus* mieltä sitä, että Neuvostoliiton politbyroo oli jo vuonna 1960 valmistellut noottia Honka-liittoa vastaan, jotta Kekkonen valta olisi ylläpidetty. Hannu Rautkallion näkemys asiasta on kuitenkin omasta mielestäni validi, ja hyvin mahdollinen, sillä Kekkonen piti henkilökohtaisesti huolta ulkopoliittisista suhteistaan, joten ei ole todellisuuden ulkopuolella mahdollisuus siitä, että Kekkonen olisi "tilannut" nootin Neuvostoliiton politbyroon johdolla ja opastuksella. Tämä on selkeästi Machiavellistinen teko, jossa kierretään demokraattisia normeja ja haetaan aktiivisesti tapoja, joilla kiertää demokraattinen päätöksenteko.

24 Marraskuuta Kekkonen matkasi Novosibirskiin tapaamaan Nikita Hrustsovia, jonka kanssa hänen oli tarkoitus sopia nootista ja keskustella mahdollisesta sotilaallisesta konsultaatiosta. Kuitenkin lopputulokseksi tuli se, että sotilaallista konsultaatiota ei tarvittu. Tämän matkan jälkeen, Olavi Honka pudottautui pois vuoden 1962 vaaleista ja niinsanottu Honka-liitto lähestulkoon hajosi. Seuraavissa vaaleissa SDP; Kekkosta vastustava puolue kärsi raskaan tappion ja menetti monta paikka hallituksessa- Kekkosen matka Novosibirskiin lähestulkoon varmisti sen, että Kekkosella ei ollut vastustajia sisä- tai ulkopolitiikassa.

Saavuttuaan takaisin suomeen, Kekkonen piti radiossa puheen 26 Marraskuuta, jossa hän kertoi Noottikriisin kulusta, syistä ja tulevasta lopusta. Kekkonen toi esille puheessaan sen, kuinka Suomen politiikka ei saisi olla Neuvostoliiton intressejä vastaan, ja Suomen ulkopolitiikka perustuu vahvasti siihen, kuinka Neuvostoliitto joko luottaa Suomen politiikkaan, tai se ei luota siihen- ja jos Neuvostoliitto ei luota Suomen politiikkaan, on sen hankittava sen omalle turvalle takeita, viitaten YYA-sopimuksen toisen artiklaan, jossa puhutaan sotilaallisista konsultaatioista. Kekkonen samassa puheessa kommentoi, kuinka hajotettu hallitus ja sen tilalle rakennettava uusi hallitus, olisi ystävämielinen Neuvostoliitolle ja Suomen väliselle yhteistyöpolitiikalle.

3.1 Noottikriisi ja Machiavellismi - Kekkonen vallan ylläpito Machiavellisestä näkökulmasta.

Yleisen näkökulman mukaan (*joka perustuu Hannu Rautkallion kirjoituksiin*) jo vuonna 1962 oli nähty, että Kekkonen oli itse tilannut nootin Neuvostoliitolta pitääkseen yllä omaa valtaansa. Tarkoituksena oli ulkoisten voimien kautta heikentää Kekkonen omaa oppositiota Suomessa. Voidaan väittää, että teon tarkoitus oli suurimmaksi osaksi mennä demokratiaa vastaan, eli vuoden 1962 äänestystä. Hajottamalla eduskunnan, määräämällä uudet vaalit seuraavan presidentinvaalien jälkeen, sekä vetoamalla kansaan puheilla ja teoilla, Kekkonen käytti Presidentin valtaa ja omia suhteitaan saadakseen sisäpoliittisen oppositionsa vaiennettua ja perääntymään. Mutta oliko tämä teko Machiavellinen? Toimiko Kekkonen pakon edessä edistääkseen Suomen poliittista tilaa Kylmän Sodan keskellä, vai toimiko hän oman poliittisen valtansa ylläpitämisen vuoksi?

Nämä väitökset eivät kuitenkaan omasta mielestäni ole välttämättä toisiaan poissulkevia. Machiavellin näkökulmasta, valtion vaurauden ja voiman ylläpitäminen, on ruhtinaan tärkein piirre. Jos tätä voimaa voidaan ylläpitää epärehellisin keinoin, se täytyy tehdä. Voidaan siis argumentoida, että Kekkonen toimi Machiavellin oppien mukaan, kun hän näki itseään vastaa toimivan Honka-liiton olevan Suomelle ulkopoliittisesti vaarallinen. Voidaan siis nähdä, että Kekkonen toimi Machiavellisesti kun hän määräsi hallituksen hajotettavaksi, tarkoituksena päästä eroon omista poliittisista vastustajistaan sisäpoliittisesti. Jos katsotaan Kekkonen toimia Honka-liittoa vastaan ja verrataan sitä *Valtiollisia Mietelmiä* kohtaan Salaliitoista^[1] voidaan nähdä Machiavellin ajatuksissa ja Kekkonen teoissa paljon samaa. Machiavelli argumentoi sen puolesta, että Salaliitot ovat normaali osa politiikkaa, ja niiden tarkoitus on alustavasti tuoda muutosta politiikkaan. Machiavelli myös argumentoi, että salaliitot alkavat luottamuksen puutteesta. Honka-liitolla oli selkeä luoton puute Kekkonen toimiin, ja myös halu muuttaa Kekkonen ja maalaisliiton tapaa harjoittaa ulko- ja sisäpolitiikkaa. Tässä voi nähdä selkeän samanlaisuuden Honka-liiton ja Machiavellin kuvaaman salaliiton kanssa. Kekkonen tunnisti Honka-liiton poliittisena uhkana, joko itseään ja omaa valtaansa

kohtaan, tai koko Suomea kohtaan ja toimi sitä vastaan miten itse parhaaksi näki. Jos oletetaan, että Kekkonen tilasi itse nootin Neuvostoliitosta saadakseen tukea Honka-liittoa vastaan, se oli selkeästi epädemokraattinen teko. Turvautua ulko-valtoihin saadakseen itselleen sisäpoliittisesti tukea on Machiavellista toimintaa.

Machiavelli uskoi vahvasti siihen, että ruhtinaan täytyisi toimia nopeasti, kun jonkinlaista uhkaa nousi, oli kyse sitten kansansuosioista tai uhasta vallalle. *Valtiollisissa Mietelmissä* Machiavelli toteaa kappaleessa 32:

“Tasavallan ja Ruhtinaan ei tule koskaan lykätä vaikeihin aikoihin kansan voittamista puolelleen

...jokaisen hallitsevan niin tasavallassa kuin ruhtinaskunnassa on etukäteen harkittava millaisia vaikeita aikoja saatta tulla ja millaisia ihmisiä noissa ahdingoissa voidaan tarvita....Ken toisin toimii, ruhtinas tai tasavalta, varsinkin juuri ruhtinas, luullen vaaran tulleessa voittavansa ihmiset puolelleen hyvillä teoilla, erehtyy.”

Katsoen tätä lainausta ja verrattaessa sen tarkoitusta Kekkonen toimiin Noottikriisin aikana, voidaan huomata samanlaisuuksia. Kekkonen osasi ympäröidä itsensä oikeanlaisilla henkilöillä ulko- ja sisäpoliittisiin ongelmiin. Varsinkin ulkopoliitiikassa hänet tunnettiin siitä, että hän piti erittäin henkilökohtaista yhteyttä Neuvostoliittoon. Tämä oli syntynyt yöpakkas-kriisin loputtua vuonna 1958, kun Nikita Hrutshov oli kutsunut Kekosta Suomen ulkopoliittisen linjan takaajaksi. Tämä henkilökohtainen väli neuvostoliiton, jotka jatkui Noottikriisiin asti ja jopa sen jälkeenkin; on merkittävä esimerkki Kekkonen machiavellisista toimista noottikriisin aikana. Jos katsotaan Hannu Rautkallion näkemyksestä, Kekkonen tapa toimia noottikriisin aikana oli silkkaa oman valtapolitiikan ylläpitoa. Tarkoituksena oli saada kaikki mahdollinen poliittinen hyöty nootista, eli eliminoida oppositio (Honka-liitto) ja varmistaa Kekkonen valta-asema seuraavissa vaaleissa. Tämä näkökulma kuitenkin perustuu vahvasti Rautkallion näkemykseen siitä, että Kekkonen olisi itse tilannut nootin. Rautkallion näkemys siis rinnastaa paljon machiavellista tulkintaa Kekkonen toimista, sillä molemmat vetoavat siihen, että nootin tarkoitus oli; joko Kekkonen itse tai

Neuvostoliiton asettamasta määräyksestä, saada aikaan Kekkosen vallan jatkuminen suomessa ja Kekkosen opposition vähentymisen. [2]

Kuinka Machiavellismi sitten näkyi Noottikriisin aikana ja jälkeen? Yksi tärkeimpiä asioita jonka jo mainitsin, oli eduskuntavaalien siirtäminen seuraavalle vuodelle presidentinvaalien jälkeen. On helposti huomattavissa, että Kekkonen selvästi tarkoituksella valitsi eduskuntavaalit presidentinvaalien jälkeen, tarkoituksena varmistaa oma johtoasemansa. Tilaamalla nootin, hajottamalla eduskunnan ja asettamalla uudet eduskuntavaalit vuodelle 1962 presidentinvaalien jälkeen, Kekkonen varmisti sen, että Novosibirskin vierailun jälkeen, hänellä ei olisi oppositiota seuraaviin presidentinvaaleihin, ja hän pystyisi lähes itse katsomaan ja valvomaan, ketkä pääsevät seuraavaan eduskuntaan toimimaan Kekkosen kanssa. Olavi Honka itse kommentoi presidentinvaaleista pudottautumistaan sanoilla "Nykytilanteessa katson isänmaan edun vaativan, että luovun presidenttiehdokkuudesta." [1] Machiavellismi näkyy tässä siinä, että Kekkosen sekä Neuvostoliiton painostus saivat Olavi Hongan sekä oikeistopiirit luovuttamaan valta-taistelussa Kekkoselle.

Voidaan todeta, että Kekkonen toimi Machiavellisesti. Rautkallion tulkinnan mukaan, Kekkonen tilasi nootin ylläpitääkseen omaa poliittista valtaansa. Tämä on Machiavellistä toimintaa, sillä nootin tarkoituksena oli ylläpitää Kekkosen omaa valtaa. Vaikka Kekkonen ei koskaan suoraan myöntänyt tätä, eikä myöskään kansalle tätä kertonut, voidaan tämä tulkita kansalle tietyllä tavalla valehtelemiseksi, koska suomen kansalle ei koskaan kerrottu, tilasiko Kekkonen nootin vai ei. Se, kuinka paljon Kekkonen manipuloi itse vuoden 1962 vaaleja nootin kautta, on kuitenkin mahdollista argumentoida sen puolesta; että tilaamalla nootin Kekkosen kyky manipuloida vaaleja nousi. Machiavellisestä näkökulmasta Kekkosen teot voidaan kuitenkin oikeuttaa. Suomen tilanne Kylmän Sodan aikana ja toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa oli erikoinen, ja tämä erityinen tilanne täytyy ottaa Kekkosen teoissa ja päätöksissä huomioon. Suomi oli juuri selviytynyt toisesta maailmansodasta itsenäisyytensä kanssa, ja Suomen suhde Neuvostoliittoon oli erittäin tärkeä. Tätä tärkeyttä korosti Suomen ulkopoliittinen linja; Paasikivi-Kekkoslinja, joka oli Neuvostoliittoa myötäilevä. Oli olemassa oikea riski, että Suomi miehittäisiin, ja Suomen ulkopoliitiikan täytyi siis perustua sille; että

suhteet Neuvostoliittoon pidettäisiin hyvinä. Kekkonen ajoi tätä ulkopoliittista linjaa, ja sen takia katsoi tärkeäksi ylläpitää omaa valtaansa Suomen turvallisuuden tähden.

---

1 Valitsijamiesvaalit: suuri vaalikeskustelu. (9.1.1962)

2 Haataja, Friman, 2005.

4. Tutkimuksen tulos

Omasta näkökulmastani Kekkonen toimi yleisiä demokratian normeja vastaan hallintokaudellaan ja se nähdään hyvin esimerkiksi Noottikriisin aikana. Kekkonen johti sisä- ja ulkopoliittikkaa vahvasti omien näkemystensä mukaan ja hajotti myös eduskunnan useampaan kertaan. Kekkonen linja ulko- ja sisäpolitiikasta oli hyvin Neuvostoliittoa myötäilevä ja esimerkiksi halusi pitää huolta siitä, ettei Neuvostoliittoa julkisesti kritisoitu.

On selkeää, että Kekkonen toimi tietyllä asteella Machiavellisesti. Hänen toimensa useasti olivat sellaisia, jossa:

- Toimittiin demokraattisia normeja ja eettisiä normeja vastaan
- Ylläpidettiin Kekkonen omaa valta-asemaa
- Mahdollisesti salattiin kansalta motiiveja
- Käytettiin Presidentin valtaa väärin, esimerkiksi osallistumalla sisäpolitiikkaan.

Vaikka Kekkonen toimi omasta mielestäni Machiavellisesti, voidaan tätä kuitenkin tulkita siltä kannalta, että mitä Kekkonen teki, saattoi olla Demokraattisia normeja vastaan, mutta kuitenkin tarpeellista Suomen itsenäisyyden ylläpitämiseksi ja mahdollisen sodan välttämiseksi. On hyvä muistaa ja ymmärtää Suomen erityisasema kylmän sodan aikana, ja kuinka hankalassa tilanteessa Suomi oli; varsinkin ulkopoliittisesti. Kekkosella oli valta ja kyky käyttää valtaa, miten hän itse näki parhaaksi. Vaikka Kekkonen vallankäyttö oli hyvin demokratian etiikkaa ja yleisiä normeja vastaan; on täysin mahdollista argumentoida niiden tarpeellisuuden puolesta.

Machiavellin ajatusten mukaan, vallankäytön tarkoituksena on ylläpitää valtion voimaa. Voidaan siis väittää, että Kekkonen toimi Machiavellin aatteiden tapaisesti, käyttäen valtaansa siihen, jotta pysyisi itse vallassa, jonka kautta pystyi pitämään valtion turvassa. Vaikka Machiavellin ideoiden vahva negatiivinen konnotaatio kumpuaa suurimmaksi osaksi "*Ruhtinas*" teoksestaan, jos Kekkonen toimia tutkitaan enemmän "*Valtiollisia mietelmiä*" teoksen kannalta; voidaan todeta, että Kekkonen teot vaikkakin demokratian yleisiä etiikkoja vastaan, olivat kuitenkin tarpeellisia Suomen itsenäisyyden kannalta, sekä rauhan kannalta. Vaikkakin Nootti perustui suurvaltapolitiikkaan ja Berliinin kriisiin, sen vaikutus Suomeen ja Suomen sisä- ja ulkopoliitiikkaan oli suuri. Kylmän sodan ulkopoliittinen tilanne oli Noottikriisin aikana erittäin tiukka. Suomen turvallisuuden ylläpitämiseksi voidaan väittää, että Kekkonen teki oikein kun toimi Machiavellisesti. Rikkomalla Honka-liiton, tullen uudestaan valituksi presidentiksi ja tilaamalla Nootin, Kekkonen ylläpiti omaa valtaansa ja samalla puolusti Suomen intressejä, kuten itsenäisyyttä ja neutraalia asemaa. Kuitenkin näiden intressien vastapainoksi Kekkonen joutui hyväksymään Neuvostoliiton omia vaatimuksia, ja käydä demokratian normeja vastaan. Jo se, että hakee ulkovaltiolta apua ja/tai vaikutusta sisäpoliittisiin asioihin on demokratian vastaista.

Yleisesti ne henkilöt, jotka menevät demokratian normeja vastaan aiheuttavat sen, että kansan usko demokratiaan rappeutuu. Kekkosesta voi sanoa kuitenkin toisin. Kekkonen oli kansan suosima ja aloitti jopa mahdollisen persoonallisuuden kultin. Jos verrataan esimerkiksi Yhdysvaltojen Richard Nixoniin, joka toimillaan toimi erittäin vahvasti demokratian oppeja vastaan oman hyödyn ja valtansa eteen, esimerkkinä tästä toimii Watergate-skandaali, jonka takia Nixon joutui eroamaan työstään. Kuitenkin Kekkonen ei joutunut eroamaan poliittisten tekojensa vuoksi, vaan joutui lopulta eroamaan ikänsä puolesta. Kekkonen toimet noottikriisin aikana olivat mahdollisesti Kekkonen poliittisen uran poliittisesti tulenarinta aikaa. Suurvaltapolitiikka oli kriitisimmillään Berliinin kriisin takia, ja ulkopoliittiset suhteet Suomen ja muiden maiden välillä olivat tiukat.

Kekkoseen tehty tutkimus on todella suurta ja laajaa, ja niin on myös Machiavelliin kohdistunut tutkimus. Machiavellin poliittinen ajattelu on edelleen relevanttia, sillä edelleenkin monien poliitikkojen mieltä painaa vallan saaminen ja vallan ylläpito. Machiavellismillä on kuitenkin negatiivinen konnotaatio, ja sillä yleensä tarkoitetaan moraalitonta toimintaa jonka ainoana tarkoituksena on saada valtaa hinnalla millä hyvänsä. Tämä näkemys kuitenkin perustuu vahvasti pelkästään *Ruhtinas* teokseen ja todella rajoittuneeseen näkökulmaan siitä. Machiavellin todelliset ajatukset, kuten Rousseau teoksessaan huomauttaa, näkyy paljon paremmin *Valtiollisia Mietelmiä* teoksessa, sillä Machiavelli keskustelee teoksessa paljon enemmän ja paremmin vallasta, sen ylläpidosta ja vallan haasteista. Kun näitä ajatuksia käy läpi ja katsoo niiden ajatusten kautta esimerkiksi Kekkonen toimia, voi nähdä selkeitä syitä miksi Kekkonen toimi tietyllä tavalla, tai ainakin niille toimintatavoille voidaan löytää oikeutuksia ja syitä.

Vaikka Kekkonen toimia voidaan katsoa tietyllä tavalla Machiavellisiksi, olivat ne kuitenkin joillakin tavoilla ajan ja ympäristön vaatimia. Suomen neutraalisuuspolitiikka, YYA-sopimus ja Kylmän Sodan suurvaltapolitiikka olivat keskeisiä asioita Kekkonen päätöksentekoon ja hänen tapaansa hallita Suomea. Vaikkakin demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta vastaan Kekkonen toimi selkeästi noottikriisin aikana, voidaan ne kuitenkin jollain tavalla oikeuttaa. Kekkonen tasapainotti todella hankalaa yhtälöä, jossa toisessa kädessä Kekkosella oli demokratia, oikeusvaltioperiaate ja muiden poliitikkojen mielipiteet, kun taas toisessa kädessä hänellä oli Suomen turvallisuus, ulkopolitiikka, Kylmä Sota ja Neuvostoliiton uhka. Olen vahvasti sitä mieltä, että Kekkonen oli ystäviensä ja neuvonantajien kanssa miettinyt tarkkaan, kuinka paljon Suomen demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta voi taivuttaa, ennen kuin se hajoaa- ja Noottikriisin aikana se näkyi todella selkeästi. Se ei ole yllätys, että Kekkonen presidenttiyden jälkeen, presidentin valtuuksia siirrettiin presidentiltä eduskunnalle.

4.1 Reflektiota

Alunperin tämän tutkimuksen tuli sisältää myös analyysiä Kekkonen toimista vielä enemmän noottikriisin jälkeen, sillä Kekkonen kolmannen kauden presidenttiys on myös erittäin mielenkiintoista, jopa kyseenalaista sen poliittisen voimankäytön kanssa. Kuitenkin ajallisista ja tutkimuksen rajauksen takia tulin siihen tulokseen, että tämä kandidaatintutkielma on parempi keskittää vain noottikriisiin. Alkuperäisessä tutkimussuunnitelmassa oli myös paljon enemmän lähteitä, jotka perustuivat Machiavelliin ja moderniin demokratiaan, mutta lukiessani niitä ja yrittäessäni yhdistää niitä Kekkoneseen ja Noottikriisiin huomasin niiden olevan joko todella vähän tai jopa täysin irrelevantteja omaan tutkimukseen. Machiavellista on todella paljon tutkimusta ja hänen poliittista ajattelua tutkitaan edelleen, mutta on todella harmillista, että suuri osa politiikkaan painottuneesta tutkimuksesta perustuu oman lukemisen perusteella *Ruhtinas* teokseen enemmän kuin mihinkään muuhun. Olin toivonut, että Machiavellista olisi näkynyt jonkinlaista poliittista pragmaattikkoa, mutta tutkimukset usein liittivät hänet diktaattooreihin ja populisteihin, mikä ei ollut se; mitä tällä tutkimuksella Kekkoneseen yritin hakea. Kuitenkin ymmärrän sen, että lähteiden puute on tällä hetkellä tämän tutkielman suurin heikkous, ja tutkimus kaipaisi niitä enemmän. Kekkonesta käsittelevää tekstiä on paljon, ja niin on myös Noottikriisiä- mutta omaa näkemystäni kuitenkin tuki kaikkein eniten Rautkallio.

Machiavellin ideat kuitenkin edelleen kiinnostavat minua, ja haluaisin myöhemmin, mahdollisesti maisterin tutkielmassa; tarkastella niitä enemmän. Machiavelli on itselleni historian henkilö, joka tuntuu historiassa erittäin merkittävältä, sillä hän oli niinsanottu filosofi, joka näki maailman realiteetit, varsinkin 1500-luvun poliittisen pelin raakuuden ja väkivallan. Hän oli ensimmäisiä poliittisia realisteja ja poliittisia pragmaattikkoja. Häntä olisi erittäin mielenkiintoista tutkia enemmän, varsinkin nykypäivän politiikan kontekstista; ilman sitä negatiivista konnotaatiota mikä hänelle on ajan kuluessa *Ruhtinas* teoksen takia tehty.

Lähdeluettelo

Machiavelli, Niccolò, ja Aarre Huhtala. *Ruhtinas*. 2. p. Porvoo ; Hki ; Juva: WSOY, 1984.

Machiavelli, N., & Heurlin, K. a. (1998). *Valtiollisia mietelmiä* (2. p.). WSOY.

Rousseau, Jean-Jacques. *The Social Contract*. New York: Penguin Books, 2006.

Haataja, Lauri, ja Paavo Friman. *Presidenttikirja*. [2. p.]. Helsingissä: [Gummerus] : Ajatus, 2005.

Rautkallio, Hannu. *Novosibirskin Lavastus: Noottikriisi 1961*. Helsinki: Tammi, 1992.

Puolueet kommentoivat Hongan luopumista radiossa - Ohjelmasta: Valitsijamiesvaalit: suuri vaalikeskustelu. (9.1.1962) Yle Areena - <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50412516>

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/Machiavellianism>